

ЕЛЕКТРОННА ПРЕДСТАВИТЕЛНОСТ
НА АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
(ВЪРХУ ПРИМЕРА НА ИЗДАТЕЛСТВО
„МАРИН ДРИНОВ“ КЪМ БАН)

Виолета Стоянова

Универсалното Академично издателство „Марин Дринов“ е издателско-полиграфически комплекс за академична книжнина – монографии, речници, справочници, енциклопедии, сборници, списания, научнопопулярна литература, учебни помагала от всички области на знанието.

Академично издателство „Марин Дринов“ чрез разпространяваната от него академична книжнина спомага за повишаване ролята на науката в живота на страната, за подпомагане на културното и историческото развитие на нашия народ и повишаване на неговото гражданско самочувствие. Продукцията на издателството е средство, чрез което българската научна мисъл заема своето място в световната научна мисъл.

В издателство „Марин Дринов“ работят професионалисти с богат опит, които съвместно с авторите създават на високо научно, книгоиздателско, полиграфическо и художествено равнище академични книги и списания и участват в тяхното рекламиране, разпространение и продажба.

В издателството се извършва редакционно-издателска обработка на ръкописите, тяхното художествено оформление и предпечатната им подготовка, а в печатницата към издателството – монтаж, печат и книговезка дейност.

Академично издателство „Марин Дринов“ развива мащабна книготърговска дейност. То разполага с две книжарници – едната „Академична книга“, другата „Иван Евстатиев Гешов“, в които се предлагат изданията на БАН. Книгите на издателството се разпространяват както у нас – в градовете с висши учебни заведения –

София, Пловдив, Варна, Плевен, Русе, Бургас, така и в много други градове, а също и в чужбина.

За информация на своите многобройни читатели издателството издава шестмесечни и годишни каталози на български и английски език по своята продукция.

Цитираната тук характеристика откриваме, отваряйки електронния адрес на Академично издателство „Марин Дринов“ в Интернет, който е:

<http://www.m-drinov.bas.bg>.

Внимателното разглеждане на електронната страница на това представително българско издателство буди удивление заради недостатъчната представителност в електронното пространство на **съвременните средства за информационно моделиране**.

За съжаление, не намираме сведения за:

- **електронни книги;**
- **електронни каталози (библиотеки);**
- **линкове;**
- ...

Съвременните конфигурации на **комплексност в издателското дело** не са представени като практика на издателство „Марин Дринов“. Нямаме сведения за **формати и стандарти**, с (в) които работи издателството.

Описаната картина има за цел съвсем не да атакува отсъствието на споменатите информационни реалности, които, явно, не са застъпени в практическата дейност на разглежданото издателство (за което това издателство не следва да бъде критикувано), а да повдигне въпроса за **представителността на издания от типа на енциклопедия „Българска книга“ [1] за електронното моделиране**.

И на страниците на книговедски справочни енциклопедични издания, и на електронните страници на издателства от академичен тип следва да бъдат отразени през XXI в. **модерните електронни форми**:

– **електронна книга (ebook)** – книга, представена като компютърен файл, който може да бъде прочетен от всички видове персонални компютри, както и от специално конструирани устройства (за четене); този вид книги са аналог на печатните издания, но сами по себе си са уникални: могат да съдържат мултимедия (аудио и видео);

– **електронен каталог (ekatalogos)** – книга (технология), обединяваща всички традиционни каталози – азбучен, систематичен, предметен; изпълнява две

основни функции: каталогизиране на документи; информационно търсене на документи;

– **електронна библиотека (elibrary)** – информационна технология, която има цифрова основа и обезпечава автоматизираното намиране на информацията и документите в електронен формат;

– **линк (link)** – връзка, препратка към друг/други сайт/сайтове.

Третирането на описаните информационни феномени (електронна книга, електронен каталог, електронна библиотека, линк) не цели както окончателното терминологизиране на неустановилите се все още електронни реалии, така и описването на подробния им състав, а има за задача само да обърне внимание на научната общественост у нас на факта, че електронното моделиране е модерна технологична периферия на традиционното и постигнатите достижения в традиционното (информационното моделиране) следва да намерят израз и в електронното; да се очертае линия на „взаимна изразимост“ между тях.

За съжаление, както на електронната страница на разглежданото тук издателство, така и в статията „Академично издателство „Марин Дринов“ на *цит.* енциклопедия „Българска книга“ не откриваме нужната информация [2] ...

Без съмнение, и **издателско-полиграфическите комплекси**, и **форматите**, и **стандартите** като **информационни реалии на издателската индустрия днес** по света са неотделима практика от дейността на издателства от типа на академичното издателство „Проф. Марин Дринов“. Необходимо е да наблюдаваме безпрепятствено израза, присъствието на тези феномени в електронното пространство, и в справочно-енциклопедичните издания по книгоиздаване и по книгознание.

Когато това стане факт – очевидно именно тогава ще се намираме в **информационно общество** и ще се движим към **знаниево общество**.

ЛИТЕРАТУРА

1. Българска книга : Енциклопедия / Състав.: **А. Гергова**; Науч. ред.: **Т. Янакиева, М. Капитанова**; Ред.: **П. Атанасова**; Худож.: **Ж. Алексиев**. – София – Москва: Pensoft, 2004. – 508 с.: ил. – Темат. показалец.

2. [Б.а.] Академично издателство „Марин Дринов“. // *Цит. тр.* – София, 2004. – С. 25.

ПАНОРАМА НА ИЗДАТЕЛСКИТЕ ФОРМИ В ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „БЪЛГАРСКА КНИГА“ [1]

Светла Иванова

Формообразуването на изданията е сърцевина на издателската практика. Обозначенията (наименованията) на издателските форми е квинтесенция на книговедското знание в съответствие с цяло съзвездие от взаимнопроникващи се съвременни научно-практически сфери, явяващи се метаморфози на **традиционното – електронното информационно пространство**:

- полиграфско-издателско дело;
- електронно информационно моделиране.

Видовете и типовете издания, съобразно нормите на **книгознанието** (чийто обект на третиране са тези форми), **библиографознанието** (чийто базови феномени са самите тези форми), **информационните технологии** (които боравят с достиженията на традиционното информационно моделиране през призмата на **информатиката** с цел съответните издателски форми да намерят адекватен израз в електронното информационно моделиране), пораждаат цяла панорама от форми, които следва да бъдат разглеждани като диалектическа цялост.

Формообразуването на изданията и правилното им именуване е феномен, чието познаване съответства на извеждане на историко-културна картина на самото книгоиздаване. Тази картина е резултат от отражението на писмото посредством материалните носители на фиксиращите (писмото) средства в различни концептуални построения (текстове), разпространявани с цел да разширяват знанието и хармонизират социокултурната среда.

Представянето на формообразуването в книгознанието е същинската свръхзадача за третиране на съдържанието на самите издателски форми. Именно по този начин – познаване на формообразуването – книгоиздаването става средство за по-пълноценно наблюдение

на фиксираното чрез него съдържание на издателските текстове и процесите на битие на отношението съдържание – форма на тези текстове.

В описаната връзка енциклопедия „Българска книга“ е забележително по ценност издание, което за първи път в историята на българското общество пристъпва към задачата да даде панорама и на издателските форми у нас.

Очевидно, като панорамна трябва да бъде окачествена и задачата, която са си поставили съставителят и авторите на енциклопедията по отношение на представяне на издателските форми, макар че не я окачествяват с именно тези думи. От уводните бележки (за съжаление, твърде бегли) на няколко места [1: 7-8] на центриран текст от 67 реда общо на 13 реда намираме посочвания, по един или друг начин имащи отношение към формообразуването на изданията и съпътстващата ги съвкупност от понятия.

Ще представим описаното както следва (в кръгли скоби посочените две цифрови групи съответстват: **първата** – на номера на стр.; **втората**, следваща след коса черта, на съответния/те ред/ове от стр.):

- книгоиздаване(то) (7/3);
- печатни(те) издания (7/10; 7/22-23; 8/14; 8/24);
- други(те) видове документи (7/23);
- оперативни термини, свързани с писмено-печатните процеси (7/29);
- ... с четенето (7/29);
- ... с информационните технологии и информационния трансфер (7/30);
- източници на сведения (7/31);
- издания и справочници по проблемите на книгата (7/31);
- аналитични прегледи за явления, институции, личности, издания, документи, технологии и т.н. (7/36);
- определения на термини (8/3);
- ръкописни книги (8/14; 8/24);
- заглавки на периодични издания (8/19);
- емблеми на издателски серии (8/19).

Внимателното изучаване на описаната и представена тук *подробно* феноменология (по уводните бележки на *цит. тр.*) е причина за появата на *настоящото изложение*. Собствено издателските форми, присъстващи на страниците на *цит. тр.*, получили самостоятелни статии в него – като макрокартина на формообразуването в книгознанието – са в центъра на *настоящата рецензия*.

За достигане на обективност, всеобхватност и равнопоставеност на наблюдаваните информационни обекти (издателските форми) на страниците на „Българска книга“ използваме метода на кадастъра **3** научното средство за подобни изследователски начинания. Този инструмент бе изработен в създалата се Студентска научноизследователска лаборатория в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии.

В специален раздел на кадастъра, посветен на книгознанието като всеобхватна многомерна сфера, наблюдаваме верига от следните издателски форми и съпътстващи ги понятия:

- абонаментно издание;
- автентично издание (*гр. antheutikos*);
- автор в печатно издание;
- авторско издание;
- адаптирано издание (*лат. adaptation*);
- академично издание;
- алдини – издания на Алдус Мануциус;
- анонимно издание;
- апарат на изданието;
- архив на печатните издания;
- безплатно издание;
- декоративни елементи в печатното издание – традиционно изразно средство в изкуството на книгата;
- договорен издателски портфейл – съвкупност от заглавия на авторски ръкописи;
- екземпляр от издание;
- заглавие на статията;
- издание;
- издание джобен формат;
- издание с паралелен текст;
- издател;
- издателска анотация;
- издателска библиотека;
- издателска кола;
- издателска коректура;
- издателска продукция в България след II световна война;
- издателска рецензия;
- издателска серия;
- издателска спецификация;
- издателски знак/марка;
- издателски оригинали;
- издателски процес;
- издателско каре;

- изобразително издание;
- илюстрирано издание;
- картографско издание;
- картотечно издание;
- книжарски периодични издания;
- листово издание;
- литературно-художествени издания;
- луксозно издание;
- макет на издание (*фр. maquette* – модел, образец);
- малкоформатно издание;
- масови издания;
- машинописен издателски оригинал;
- международен стандартен номер на периодични издания (ISSN);
- микрофилми на издания;
- миниатюрно издание;
- многоезично издание;
- многотомно издание;
- научни издания;
- научнопопулярни издания;
- непериодични издания;
- номинал на изданието;
- норма в изданието;
- нотни издания;
- обзорни издания;
- официално-документални издания;
- паралелно издание;
- периодично издание;
- поръчано издание;
- преводни издания;
- преиздание;
- препечатано издание;
- протестантски издания в България;
- редакционно-издателски процес;
- серийно издание;
- сигнални издания;
- сигнатура в издание;
- справочно издание;
- съвместно издание;
- съдържание в издание;
- тип издание;
- учебни издания;
- факсимилно издание;
- формат на изданието;
- юбилейно издание.

Макроанализът на представените издателски форми в енциклопедия „Българска книга“ е възможно да бъде

направен, като се съотнесе представеният тук свод (на издателски форми) с достатъчно авторитетни други сводове. За по-голяма обзримост на изложението ще концентрираме вниманието си само върху тези статии, които съдържат съществителното **издание/я**, както и прилагателното **издателски/издателска/издателско/издателски**. (Тук не разглеждаме: алманах, избрани трудове, инкунабули, редакционно издание и т.н.) (Микроанализът на отбрания материал не е обект на *наст. рец.*, макар че кадастърът показва основните му белези: от 74 статии 53 са малки, 8 – средни и 13 – големи по обем; сред тях само 6 имат *цит. библиогр.* с по 1-2 загл. на бълг. ез.; препратките помежду на статиите на наблюдения масив не съответстват в достатъчна степен на изискванията за огледалност на материала в изданията от справочно-енциклопедичен характер.)

За целта се обръщаме към два стандарта, чието приложение битува в съвременната културно-информационна сфера у нас:

– **БДС 15687-83**: 1984 „Библиографско описание на периодичните издания“ [2];

– **БДС 10670-73**: 1974 „Описание на специални видове печатни издания: Правила за представяне на граф., картограф. и нотни изд. в библ. каталози и библиогр. списъци“ [3].

Списъкът на термините, които съдържат понятието **издание/издания** по *цит* стандарти [2-3], представен в азбучен ред, дава свод от следните форми:

– библиографско описание на периодичните издания (+) (*вж по-надолу*);

– библиографско описание на периодично издание, което е спряло да излиза;

– библиографско описание на периодично издание, което започва да излиза;

– библиографско описание на периодично издание, което текущо излиза;

– библиографско описание на част от периодично издание;

– допълнителни сведения за изданието;

– забележка за датата на основаването на изданието;

– забележка към областта на международен стандартен номер на периодично издание;

– забележка към областта на характеристиката на изданието и библиографската му история;

– забележка за периодичността на изданието;

– забележка за съдържанието на изданието;

- забележки за тиража на изданието;
- международен стандартен номер на периодичното издание (+);
- номер на даденото издание в серията;
- област на международния стандартен номер на периодичното издание (ISSN) и на начина на набавяне;
- област на характеристиката на изданието;
- описание на картографски издания (+);
- описание на многолистни и многотомни графични издания;
- описание на нотни издания (+);
- описание на печатни графични издания;
- описание на различни видове графични издания;
- размери на периодичното издание;
- сведения за авторската отговорност на дадено издание (+);
- сведения за изданието.

Съпоставянето на двата свода – от енциклопедия „Българска книга“ [1] и БДС 15687-83: 1984 [2] и БДС 10670-73: 1974 [3] – позволява да се направят важни обобщения.

1. Твърде незначително е полето на съвпадащи понятия, отбелязани в *настоящата рецензия* чрез знака (+) (*вж по-нагоре*). Това са по-общи понятия като:

- библиографско описание на периодичните издания;
- международен стандартен номер на периодичното издание;
- описание на картографски издания;
- описание на нотни издания и сведения за авторската отговорност на дадено издание.

2. По-голямата част от понятията, фиксирани в *цитираните* стандарти, не намират отражение на страниците на енциклопедия „Българска книга“:

- библиографско описание на периодично издание, което е спряло да излиза;
- библиографско описание на периодично издание, което започва да излиза;
- и т.н. (*вж по-нагоре*).

3. На пръв поглед е обяснимо отсъствието в „Българска книга“ на понятия, свързани с библиографското описание (БО):

- БО на периодично издание, което текущо излиза;
- БО на част от периодично издание, но буди удивление въпросът за отсъствието на понятия, типични за книговедската сфера, като:

- допълнителни сведения за изданието;
- размери на периодичното издание;
- сведения за изданието;
- и т.н.

4. Отнасянето на получените данни по кадастъра на изследването към една от следните области, описващи системната цялост на издателските форми:

- **издателства;**
- **издателства – библиотеки;**
- **издателства – книгоразпространение;**
- **издателства – книготърговия;**
- **издателска индустрия;**
- **издателско оформление;**
- **библиография;**
- **библиотечно-библиографски феномени;**
- **историография на книгопечатането**

показва изключително неравномерна напълненост на изброените области по материала на „Българска книга“ (*вж по-надолу: пунктове 5-13*).

5. Направлението **издателско оформление** показва най-богата палитра на представителност в изданието:

- изобразително издание;
- илюстрирано издание;
- картографско издание;
- картотечно издание;
- и т.н.

6. Естествено е следването по напълненост на направлението **издателства (аспекти на свързаната с тях дейност)**:

- академично издание;
- анонимно издание;
- издателства с паралелен текст;
- издателска рецензия;
- и т.н.

7. Наблюдаваме взаимно проникване на аспекта **издателства – библиотеки** в описания масив:

- абонаментно издание;
- издателска библиотека;
- поръчано издание;
- препечатано издание;
- и т.н.

8. Буди удивление крайната ефимерност на взаимоотношението **издателства – книгоразпространение**. В свода срещаме единствено понятието:

- безплатно издание.

9. Подобен минимализъм на информационни реалии намираме във взаимоотношението **издателства – книготърговия – книгопечатане**:

– декоративни елементи в печатното издание (традиционно изразно средство в изкуството на книгата).

10. Същата феноменология – минимална напълненост – показва отношението **издателства – библиотечно дело**:

– екземпляр от изданието.

11. Аналогично е положението в отношението **библиотечно-библиографски феномени**:

– архив на печатните издания.

12. С посочената характеристика може да бъде описано и направлението **издателска индустрия**:

– международен стандартен номер на печатното издание (ISSN).

13. Към отношението **историография – книгопечатане** попада също тесен кръг от понятия:

– алдини (издания на Алдус Мануциус);

– издателска продукция в България след II световна война.

Изброените наблюдения (*вж по-нагоре: 1-13*) позволяват да видим книговедската карта на издателските форми като намираща се във взаимоотношение с:

– **книгознанието** (а);

– **библиотекознанието** (б);

– **библиографознанието** (в);

– **книгоизданието (книгопечатането)** (г);

– **книгоразпространението** (д);

– **издателската индустрия** (е);

– **историографията на книговедското и книгоиздателското дело** (ж);

– ... (е).

I. Описаната **интердисциплинарна структура**, очевидно, е плодотворен методологичен инструментариум за третирането за всяка една от изброените области и всички те заедно като информационно-комуникативна сфера.

II. Перспективно е такова **развитие на всяка една от тях** (а-е), **в което намира отражение целият изброен свод** (а-е).

III. **Книгознанието в началото на XXI в.** борави с издателски форми, третираны в различни сфери на социокултурното битие, и е ползотворно отражението им на страниците на книговедски справочно-енциклопедични издания.

IV. Важен въпрос за бъдещото информационно моделиране е въпросът за **съотношението на интердисциплинарните компоненти в книговедския свод на знанието**.

V. Панорамната картина на издателските форми е не само важен книговедски въпрос; проблемът е от **интердисциплинарен метанаучен социокултурен характер**.

Посочените изводи (I-V), както и описаните наблюдения *по-горе*, нямат за цел елементарна критика на емпиричното ниво на разглеждания материал. (Именно по тази причина *тук* не третираме въпроса за равнопоставеност на представения материал, възникващ от приведените в „Българска книга“ форми: *например*, в *цит.* издание има статия „протестантски издания в България“, но отсъства „католически издания в България“ и т.н., и т.н. ...) По-скоро те са методологична заявка за силата на метода на научния кадастър като феноменология, предшестваща раждането на справочно-енциклопедични трудове, носещи чертите на съвременното хармонично информационно моделиране: всеобхватност, равнопоставеност, многомерност, обективност.

Информационните обекти от сферата на книгознанието, каквито са издателските форми, именно тогава ще получат своята панорамна представителност, **когато са фундирани (планирани) от обсега на научния кадастър**. Именно тогава гледищата на „всички“ концепции и „всички“ издателски форми е възможно да намерят единна картина на представяне – **свърхзадача на съвременното книгознание за традиционните и електронните форми**.

ЛИТЕРАТУРА

1. Българска книга : Енциклопедия / Състав.: **А. Гергова**; Науч. ред.: **Т. Янакиева, М. Капитанова**; Ред.: **П. Атанасова**; Худож.: **Ж. Алексиев**. – София – Москва: Pensoft, 2004. – 508 с. : ил. – Темат. показалец.

2. **БДС 15687-83**: 1984. Библиографско описание на периодичните издания. – 66 с.

3. **БДС 10670-73**: 1974. Описание на специални видове печатни издания: Правила за представяне на граф., картограф. и нотни изд. в библиограф. каталози и библиогр. списъци – 18 с.

